

ὑπὸ Παπαδοπούλου-Κεραμέως ἐκδίδεται ἔνθ' ἄνωγε. γράμμα τοῦ πατριάρχου
Αλεξανδρείας Ἰωαννῆς ἀπὸ χρονολογίαν 21 Αὐγούστου 1562 ἀπευθυνόμενον
« εἰς ἱερωτάτω καὶ ὑπερίμω μητροπολίτη τῆς Κρήτῶν νήσου », τοῦ ὁποίου
παντομοιοῦντος παρασίδεσθαι ἕως κεμένου (πλν. Α').

Περὶ τοῦ γράμματος τοῦτου ὁ Παπαδ.-Κεραμ. σημειοῖ ἐν τῷ Προλόγῳ (σ. δ' - ζ')

τὰ ἑξῆς: « [Τὸ γράμμα] παρὶς αὐτοῦ γραφὸν Ἰωαννῆς τοῦ Ἀθηναίου, πατριάρχου Αλε-
ξανδρείας μετὰ τῶν ἐτῶν 1486 καὶ 1567, πρὸς ἀνώνυμόν τινα « ἱερωτάτω
μητροπολίτην Κρήτης » ἐν ἔτει 1562⁴. Ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος τοῦτου δὲ
παραξενυθῆ θέλοι, ὅπως γὰρ ὅτι ὁ Ἰωαννῆς ὁρθόδοξος αἶ ἀπαντᾷ
εἰς γράμμα μητροπολίτου Κρήτης ἀντιπάρων τοῦ ὁρθόδοξου ἐν τῇ νήσῳ Κρή-
τι καὶ ὅτιν ἐστὶ μετὰ τῶν ἐτῶν 1204 - 1669 ἐνετειμὴν ἐπ' αὐτοῦς κυριαρχίαν,

καὶ εὖτε κατ' ἀπατεῖν ἐν ἀρχιδόξου παππῶν ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνησίας... ὑπῆρχον
ἐν τῇ πόλει διὰ πάντας ἐν τοῖς χρόνοις ἐμείοις μόνον παππῶν γασίνοι ἀρχιε-
πισκοποι, καὶ οὕτοι ἐνθεοῦντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μακαρυῆς... Τότε οὕτως
χρόνων, εὐνόησαν δεῖ τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἰωαννῆ, ἃν καὶ προξενεῖ
ἀποστολὰν ἑμπληρῶν, δὲν δύνασθαι ἢ νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει γασίνοι ἐν Κρήτῃ ἀρχιε-
πισκοπον· νὰ γένη δὲ τοῦτον «ἐρωτεύον» οὐδὲν σημαίνει... ὁ πατριάρχης
Ἰωαννῆ εἶχε καὶ λόγον σπουδαϊότερον νὰ φανῇ πρὸς τὸν ὑποκειμένον γασί-
νον «ἐρωτεύον μητροπολίτην» κατὰ τρόπον ἀβρόφρονα. Ὁ διερχόμενος
εἰς πρὸς αὐτὸν γράμμα δὲ παρανεμήθη ἐν τῇ ἐννοίᾳ του, δεῖ ὁ ρηθεύς «ἐρω-
τεύον μητροπολίτην» παρενέβη νὰ συνενώσῃ τὴν ἑλληνικὴν μετὰ τῇ γασινικῇ
Ἑλληνησίᾳ. Τὸ πρὸς εὖτε πείραγμα αὐτοῦ δὲν ἠδύνάσκετο φυσικῶς ἢ ἐν πατριάρ-
χῃ χρῆσις ἐκτελεστέου, ὅποτος ἦσαν ὁ τότε ἐπὶ ἀγιοσύνη διδάσκαλος Ἰωαννῆ, νὰ
προξενήσῃ καὶ χάριν καὶ εὐφροσύνην... Ὁ Κρήτης, ὡς ἐν τῇ ἀπουρίᾳ φα-
νέσθαι, ἔγραψε τῷ Ἰωαννῇ περὶ τῆς συγχρήσεως ἐνόδου τινός, ἥτις δὲ ἐπεθύ-
μει νὰ εἶχέ καὶ τῇ ἑλληνικῇ Ἑλληνησίᾳ ἀντιπροσώπους ἐν ἐξέτασιν ἢ τῶν
μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς γασινικῆς ὑφιστάμενων διαφορῶν ἢ πρὸς ἀντίστασιν
τοῦ ὅρου τῆς ἀνύρου καὶ ὅπως ἀπαρადένου ἐν Τουρμῖᾳ καὶ Ρωσίᾳ ἐναν-

δαλῶδους φημεν τῆς ἐννόδου τοῦ 1439 ἔτους· φαίνεται ἔτις να ἔγραψε
 τῷ Ἰωαννῆμ, ὅτι δὲ ἦσαν ἐπιθυμητὸν να συμμεσάχη καὶ αὐτὸς τῇ εἰρημένῃ
 ἐννόδου δι' ἀντιπροσώπου του, να μετεβῇ δὲ ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ τρεῖς πατριάρ-
 χαι (Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων) πέμψωσιν εἰς τὴν ἐννόδον ἰδίους
 πρεσβυτέρους. Ὁ Ἰωαννῆμ ἀποκρίνεται ὅτι δὲν ἔχει μὲν ἐν τῇ ἰουρίᾳ τοῦ πατριαρ-
 χικοῦ του θρόνου τὸν πρὸς τὸν ἐπισκοπὸν τοῦτον ἀρμόδιον εἰς ἀντιπροσωπεῖαν, προθύ-
 μως ὅμως ἔγραψεν εἰς τοὺς λοιποὺς πατριάρχας, ὅπως ἡ ἡγεμένη συμμεσάχη γένη-
 ται διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τοῦτον καὶ μόνον δυναμένου να πέμψῃ πρὸς
 τὴν ἐννόδον τοὺς πατριάρχους ἀνδράς. Ὁμοιοῦ προέει, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ γείτονες
 πατριάρχαι (Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων) μετεβίβασαν ἤδη τὴν αἴτησιν τοῦ Κρήτους
 διὰ κοινοῦ γράμματος εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικὸν πατριάρχην (ἦτο
 δὲ τότε τοιοῦτος Ἰωάννης ὁ δεύτερος), παρὰ τῆς αὐτοῦ καὶ διαθέσιν τοῦ
 ἰδίου τῆς γνῶμης· ἄλλως εἰπεῖν δὲ δεχθῶσιν ἂν οὐδεμιὰς ἀπειρηθείας, ὅτι ἀπο-

φαιλεῖ ἐκείνος περὶ συμμετοχῆς ἢ μὴ συμμετοχῆς εἰς τὴν ὑπονοημένην ἐκκλῆσον· καὶ
ὁ δὲ πρῶτον γράφει ἐπὶ Κρήτης ὁ Ἰωαννῆς, δίδει καὶ ὡς ἂν καὶ ἐπισημαίνει καὶ
ἐκείνην ἐκείνος ὅτι δι' ἐνὸς οὕτως ἀρχιερέως ἐν τῇ ἐκκλῆσῃ τοῦ καθυμένου καὶ
διὰ γράμματος αὐτοῦ ἀπὸ πρὸς πατριάρχην δευτεροβάθμιον ἐν Ἀνατολῇ δὲν ἦτο
δύναται καὶ ὡς πρεπὲς νὰ ἵσταται τῶν Ἑλλητικῶν ἐκείνης. Ὁ Ἰωαννῆς ἐν τῇ δι-
ακρίσει τοῦ δίδει ἀφορμὴν νὰ νοηθῇ καὶ τοῦτο ὁ Κρήτης, ὅτι αὐτὸς ὁ Ρώμης
πατριάρχης ὡς ἔλεγε νὰ προσμαχέσῃ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἐξ οὗ καὶ
μόνον τῆς αὐτοῦ ἐκείνης ἢ ἐκείνης ἐξαρτῶνται. Εὐχεται τέλος ἐπὶ Κρήτης ἐν γυναικὶ
φιλόφρονος καὶ χριστιανικῆς νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἑκκλῆσας, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βαίσει
τῆς παραδόσεως τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τῶν γενομένων ἀποφάσεων
τῶν ἐπὶ οἰκουμενικῶν ἐκκλῆσεων. φαίνεται ἀναμφιβόλως ὅτι Κρήτης «ἐρω-
τασε μητροπολίτην» νοεῖ ὁ Ἰωαννῆς τὸν τότε Βενετὸν αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπον
Πέτρον τὸν Λάνδον· ἐκκλῆσος δὲ μνημονευομένη ἐν τῇ ἐπιστολῇ οὐδεμίαν ἀλλὰ
δύναται νὰ εἶναι ἢ ἡ μακροχρόνιος οἰκουμενικὴ τῶν πατριαρχικῶν ἐκκλῆσεων ἐν Τρι-
δέντῳ, ἥς συνελεύσεις ἐγένοντο ἐν αὐτῇ ἀκριβῶς ἐν ἔτει 1562 ἐπὶ Ρώμης πάπᾱ Πίου
τοῦ 4ου. »

Βιβλιογραφικὴν περὶ Ἰωαννῆς παρέχει ὁ Παπαδ. - Κεραι., ἐνδ' αὐτοῦ, σ. δ', σημ. 1.

[Τὸ γράμμα τοῦτο ὡς ἔχει καὶ εἰς κώδικα 218 (cxliii) τῆς ἐν Ρώμῃ βιβλ. Vallicellana. Βλ. Moretti,
catal. man. bibl. Ital., II, σ. 231.]